

ПРОБЛЕМА СВОБОДИ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ХОРЕОГРАФІЇ

Невід'ємною складовою сучасної хореографічної освіти є процес формування творчого педагога-хореографа, який би відрізнявся з поміж інших досконалою професійною майстерністю та високим рівнем творчого потенціалу. Запорукою успішності даного процесу є пропорційне співвідношення свободи та необхідності в навчальній та творчій діяльності.

Проблема співвідношення свободи і необхідності в освіті та вихованні не є новою, але і не втрачає свого винятково важливого значення. Їй присвячені філософсько-педагогічні праці С. Гессена, Д. Дьюї, П. Каптерева, М. Монтесорі, А. Нілла, С. Русової, Ж.-Ж. Руссо, Л. Толстого та ін.

Свобода в педагогічному процесі – це співтворчість педагога і студента у вирішенні нових освітніх і виховних завдань. Необхідність в педагогічному процесі – це динамічна взаємодія педагога та студента, орієнтована на набуття професійних знань та вмінь.

Мистецтво танцю – внутрішня, творча свобода особистості танцівника, яка спрямована на прояв бажаного результату через рух, пози, художній образ, емоції. Тому важливим завданням перед педагогом-хореографом сьогодення постає раціональне співвідношення свободи та необхідності в навчально-виховному процесі студента-хореографа.

На думку І. Беха, свобода виявляється самовизначенням духу людини, її ціннісним пріоритетом. Вона є своєрідною рушійною силою активності суб'єкта [4, с. 31]. Найвищим суспільним проявом людини, її духовною вершиною і життєвою цінністю, на думку науковця є творчість. Це сфера її справжньої свободи, її розкнутості як індивідуальності, зазначає автор [4, с. 264].

Для реалізації і розвитку суб'єкта в творчій діяльності і, зокрема, для розвитку його творчого потенціалу, необхідною умовою є свобода творчості.

Як зазначає відомий американський психолог Ролло Мей: «Саме володіння здатністю до творчості – що і є свобода – є вихідною передумовою людського існування» [6, с.48].

Свобода за М. Бердяєвим, є творча сила, яка несе з собою новизну [3, с. 52]. Адже творчість можлива лише при допущенні свободи. Творчість, є творчість із нічого, тобто із свободи [3, с. 192]. «Творча свобода, свободна міць відкривати себе в творчості», – писав М. Бердяєв, – «закладена в людині як печать, як знак образу творця» [2, с. 10-11].

У творчій діяльності людина прагне реалізувати свою свободу. Ця свобода причинно зумовлена. Свобода дії не означає незалежності від потягів, потреб тощо. Проте вона усвідомлюється або відчувається саме в плані регулятивного моменту як можливість вибору того чи іншого шляху дії [7, с. 190].

Свобода є певною мірою творчою активністю людини, яка надає можливості формулювати принципово нові цілі діяльності і вибирати оптимальні засоби їх реалізації.

Свобода творчості забезпечує політ думки, знімаючи всі обмеження. Розкутість творця – основна умова початку творчого процесу, а зосередженість і увага – основна умова, щоб не пропустити важливу, потрібну і несподівану думку в ході творчого процесу. І так просівається думка за думкою, поки одна з них виявиться прийнятною для подальшого її розвитку або розгортання в подробицях і варіантах. Як тільки одна з основних умов не дотримується або зникає – процес творчості загасає і повернутися в початковий стан неможливо [5, с. 54].

Отже, свобода є сила, притаманна життю; свобода творчості – це стан душі, коли руйнуються всі стереотипи і відбувається вільний перебіг творчого процесу.

Важливою є думка Л. Андрощук, що для процесу творчості велике значення відіграють людська воля та свобода, як внутрішня (особиста свобода), так і зовнішня (свобода в суспільстві) [1].

Педагогу-хореографу, організовуючи навчальний процес, необхідно створювати умови «зовнішньої» і «внутрішньої» свободи студента для більш продуктивної діяльності з орієнтацією на формування його творчого потенціалу. Це передбачає:

- гуманний характер стосунків між учасниками педагогічного процесу;

Центральною ланкою такого типу стосунків має бути гомоцентризм (орієнтація на саму людину, її запити і потреби). Таке ставлення повинне характеризуватись повагою до гідності студента, людяністю тощо.

- відсутність «нездорової» критики;

Постійні зауваження, погрози і покарання гальмують як педагогічний, так і творчий процес. Отже, на заняттях і репетиціях повинні переважати заохочення і похвала. Це аж ніяк не означає, що педагог-хореограф повинен проявляти панібратство. Це ставило б під питання його щирість та професіоналізм.

- можливість вибору;

Як відомо, вибір завжди обмежує і, обмежуючи, спрямовує. Спрямовуючи творчу активність особистості майбутнього педагога-хореографа, вибір її мотивує, тобто енергетично забезпечує подальші вчинки.

Вибір – шлях до творчої свободи, особистісного розвитку, індивідуальної неповторності, оригінальності процесу та результату творчої самореалізації.

- надання права на помилку без негативних наслідків;

В умовах психологічної та творчої свободи з'являється можливість пропонувати самі різні, можливо навіть помилкові варіанти вирішення проблеми і не боятися бути осміяним. За таких умов активізується уява і творче мислення, що дозволяє розглядати дану умову як необхідне для системи роботи педагога в процесі формування творчого потенціалу студентів.

- залагодження моментів зовнішньої тривожності, напруженості, внутрішньої самокритичності;

Іноді при вивченні певного матеріалу, не завжди все виходить з першого разу. Певну категорію студентів це призводить до вищезазначених результатів. В такому випадку в студентів-хореографів виникає почуття незадоволеності,

невдачі, яке тисне на психіку і може затягнутися, а на наступних репетиціях негативно позначатися. Завданням педагога виступає створення, можливо і навмисної, ситуації успіху. Таке відчуття вдалого застосування своїх сил дуже важливе, тому що студент відчуватиме межу свого вміння, – на що він вже здатний, а де ще треба попрацювати.

– формування психологічного клімату на заняттях.

Під час занять або репетицій іноді виникає складне переплітання взаємин між студентами. Тому, для танцівників дуже важливо утримуватися від прояву особистих почуттів і думок, підпорядковуючи їх одній великій спільній меті – досягнути високого результату. Найважливіше завдання педагога – скерувати прояв емоцій в потрібне русло.

Наявність свободи в педагогічному процесі студента-хореографа з метою максимальної реалізації всіх його потенційних можливостей спрямовується на формування творчого типу особистості із заздалегідь наміченими рисами та якостями. Але слід пам'ятати, при цьому свобода не ототожнюється із вседозволеністю. Вона означає можливість іти своїм власним шляхом, наскільки дозволяють конкретні обставини навчального процесу. Свобода нерозривно пов'язується із відповідальністю особистості за власний вибір. Вона може виражатися у виборі цілей діяльності, засобів досягнення мети.

Особливістю прояву свободи в контексті педагогіки хореографічного мистецтва виступає формування внутрішньо вільної, готової до життєвого самовизначення особистості, яка характеризуватиметься високим рівнем розвитку потреби в самоактуалізації, здатністю до саморегуляції діяльності та норм поведінки, прагненням до професійного росту, відкритістю новому досвіду й спрямованістю на творчий розвиток.

Отже, розглядаючи свободу як природний потенціал особистості студента-хореографа і рушій його творчого розвитку, визначаємо її вплив, як сприятливий для процесу формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії.

Література

1. Андрощук Л.М. Місце творчості в процесі поетапного формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії / Л.М. Андрощук [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/1444/1/Місце%20творчості%20в%20процесі%20поетапного.pdf>. – (дата звернення 17.01.2014 р.). – Назва з екрану.
2. Андреев А.Л. Искусство, культура, сверхкультура: философия искусства Н.А. Бердяева / А.Л. Андреев; Ред. А.С. Батюшкова. – М.: Знание, 1991. – 64 с.
3. Бердяев Н.А. Самопознание: Опыт философской автобиографии / Н.А. Бердяев. – М.: Мысль, 1991. – 220 с.
4. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 1: Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади / І.Д. Бех / Наук. видання. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.
5. Канов Г.А. Введение в основы творчества / Г.А. Канов. – Днепропетровск, 2010. – 67 с.
6. Мэй Р. Искусство психологического консультирования. Как давать и обретать душевное здоровье / Пер. с англ. М. Будыниной, Г. Пимочкиной. – М.: Апрель Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2002. – 256 с.
7. Роменець В.А. Психологія творчості: навч. посібник / В.А. Роменець. – 2-є вид. – К.: Либідь, 2001. – 288 с.